

مبلمان جذاب

تحرك و جنب و جوش به كمك مبلمان

محمد تابش

در شماره قبل اشاره کردیم که عامل دیگری که می‌تواند مدرسه را دوست‌داشتنی‌تر کند، وجود فضاهایی است که امکان جست و خیز و تحرك در آن‌ها فراهم باشد. مدرسی که متن‌فعالیت‌ها و شرایط طراحی معماری آن‌ها، مشوق تحرك و جنب و جوش باشد، زمینه نشاط جسمی و شادابی روحی در افراد آن فراهم می‌شود که چنین شرایطی موجب علاقمندی بیشتر بچه‌ها به محیط مدرسه می‌گردد.

در شماره گذشته، به کمک گفت‌وگوی فرضی بین مجید و محسن، به کلیات این موضوع پرداختیم، حال در این شماره به شکلی دقیق‌تر به راه‌کارهای مرتبط با آن می‌پردازیم.

حرکت و جنب و جوش، حتی در زمان یادگیری

یکی از مهم‌ترین معایب آموزشی، در ساعات یادگیری، نشست‌های طولانی‌مدت و بدون تحرك یا کم‌حرکت بچه‌ها در یک مکان ثابت است. که باید آن‌را رفع کرد. برای این منظور باید اولاً شیوه فعالیت و برنامه یادگیری به گونه‌ای باشد که لازم نباشد دانش‌آموزان در یک نقطه ثابت مستقر شوند، و ثانیاً طراحی فضاها و مبلمان آن‌ها متناسب با این رویکرد باشد؛ یعنی رویکرد استفاده

مکانی خود را مکرراً تغییر دهند. چنین شرایطی خودبه‌خود مانع سکون طولانی افراد می‌گردد.

شکل ۱. فضای یادگیری پرتحرک

از شیوه‌های گوناگون یادگیری و تعریف برنامه‌های آموزشی متکی بر فعالیت‌های دانش‌آموزی و یا همان بحث همیشگی مدرسه دانش‌آموز محور.

در چنین وضعیتی وجود مبلمان متنوع و متحرک، صندلی‌های چرخ‌دار در اندازه‌های مختلف و در گوشه و کنار فضاهای یادگیری، توأم با طرح درس پویا و منعطف، ضروری است. فضایی که در آن دانش‌آموزان در حرکت و پویایی باشند و بتوانند فعالیت‌های گوناگونی را در گوشه و کنار فضا انجام و موقعیت

ورزش کردن، حتی برای خرید از بوفه مدرسه

چرا فکر می‌کنیم که در ساختمان یک مدرسه، برای رسیدن از یک نقطه به نقطه دیگر اگر چند راه وجود داشته باشد باید همه آن راه‌ها بدون زحمت و مانع باشد؟ چه اشکالی دارد که یکی از این راه‌ها با موانعی طراحی و اجرا شود که عابر در آن مسیر، وادار به تحرک و ورزش شود؟ یعنی در یک مدرسه، برای برخی فضاها، دو یا چند مسیر دسترسی تعریف کنیم، و یکی از مسیرها را با ابزار و موانعی مجهز کنیم، تا به گونه‌ای یک راه تندرستی ایجاد کرده باشیم.

البته انتخاب مبدأ و مقصد در این موضوع اهمیت دارد. مثلاً دفتر مدیر مدرسه نمی‌تواند مقصد مناسبی برای این منظور باشد. اما بوفه مدرسه، کارگاه‌ها، سالن غذاخوری، فضاهای ورزشی، برخی فضاهای یادگیری و هر فضایی که چندان رسمی نباشد، و بسیاری از دیگر فضاهای مدرسه می‌تواند این نوع از مسیرهای دسترسی را داشته باشد.

موانع بی‌خطر و دعوت‌کننده

اما چه موانع و ابزارهایی را باید در این نوع مسیرها پیش‌بینی کرد؟ پاسخ این سؤال کاملاً باز و مبتنی بر خلاقیت شماست. مواردی مانند استفاده از سطوح شیب‌دار، پستی و بلندی، شبکه طنابی، دالان‌های شفاف در ترازهای ارتفاعی گوناگون (شکل ۲)، صخره مصنوعی، استخر توپ، نردبان طنابی، لاستیک خودرو جهت عبور از داخل و یا روی آن و بسیاری از ایده‌ها و ابزارهای خلاقانه‌ای که متناسب با موقعیت‌های مدرسه شما می‌توان به کار بست.

شکل ۲. امکان صخره‌نوردی روی دیوارهای خارجی این دالان‌ها

البته روشن است که این موانع نباید خطرآفرین باشند. همچنین باید جذابیت و دعوت‌کنندگی لازم را داشته باشند تا بچه‌ها در بیشتر مواقع، به جای راه دسترسی معمول و هموار، مسیر مشوق تحرک به وسیله این موانع را انتخاب کنند.

شکل ۳. راه‌های منتهی به بوفه مدرسه

شکل ۴. انواع شبکه طنابی

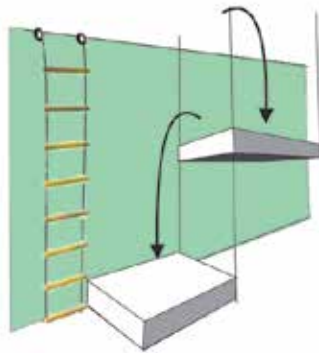
شکل ۵. ابزار ساده برای تحرک بیشتر

صخره‌نوردی

و رفتن به طبقات بالاتر

موضوع بالا فقط در مسیرهای دسترسی در یک طبقه محدود نمی‌شود. صخره‌نوردی، نردبان و یا شبکه طنابی، سرسره و راه‌های مشابه این‌ها می‌توانند به موازات حضور دسترسی‌های عمودی معمول، مانند راه پله، یک طبقه مدرسه را به طبقه دیگر مرتبط سازند. اینجا نیز

دو موضوع امنیت و دعوت‌کنندگی از اهمیت بالایی برخوردارند. قرارگیری تشک ایمنی در دامنه و وسعت مناسب، در محل صخره‌نوردی و یا هر روش مشابه دیگر جهت دسترسی به طبقات بالاتر، یکی از این تمهیدات است. همچنین مناسب است این نوع از دسترسی‌ها در برخی موارد به جهت حفظ امنیت، در دو یا سه مرحله، یک طبقه را به طبقه دیگر متصل کند. هر چند ممکن است شما بتوانید به وسیله یک سرسره سرپوشیده شفاف با طراحی مناسب و ایمن، طبقه دوم یا حتی سوم را به همکف متصل کنید.

شکل ۶. پرش در دو مرحله روی تشک محدود به صفحات شفاف

شکل ۷. دسترسی متنوع به طبقه بالاتر

حیات پویا، حیات مشوق تحرک

شاید مهم‌ترین بخش از یک مدرسه که می‌تواند هدف مورد بحث ما را حمایت کند حیات مدرسه است. البته نه حیات ایستا، خاکستری و یکنواختی که بیشتر مشوق سکون و توقف است تا جنب‌وجوش و تحرک.

اکثر مدارس موجود ما حیاطی مربع یا مستطیل با کف آسفالت‌شده و خاک‌گرفته دارند که تنها نقشی که بر آن‌ها دیده می‌شود، خطوط موازی و یا نقاط ممتد در راستاهای متوازی برای تشکیل صفوف مراسم صبحگاه هستند. البته خطوط پیرامون زمین والیبال، فوتبال و بسکتبال هم در بعضی مدارس دیده می‌شود.

خوشبختانه مدتی است که طرحی به نام «حیات پویا» در برخی مدارس به اجرا درآمده است. هرچند خروجی این طرح نباید محدود به خط‌کشی‌ها و نقوش جذاب در کف حیات باشد، بلکه ظرفیت حیات مدرسه برای تشویق تحرک و حتی یادگیری بچه‌ها به مراتب بیشتر از این‌ها است. حیات یک مدرسه باید عرصه‌بندی شود و مانند یک پارک، مجهز به فضای سبز، پستی و بلندی، وسایل بازی و ورزشی گروهی و فردی، بتواند با یک تنوع فضایی بالا، بسیاری از امکانات مشوق تحرک و نشاط را در خود جای دهد.

شکل ۹. وجود پیست دوچرخه در محوطه مدرسه

شکل ۱۱. عرصه‌بندی حیات مدرسه به بخش‌های گوناگون

شکل ۱۲. ایجاد پستی و بلندی در بخش‌هایی از حیات

شکل ۱۳. قرار دادن تجهیزات پارکی مفرح مانند ترامپولین در گوشه و کنار حیات

شکل ۸. طرح حیات پویا در مدارس ایران

باز هم مناسب‌تر دیدیم تا برخی ایده‌های مرتبط با این بحث را به شکل مصور با هم مرور کنیم:

شکل ۱۴. پیش‌بینی محیط بازی‌های مختلف با عناصر طبیعی و ساده

شکل ۱۰. نقوش کف حیات و امکان یادگیری توأم با تحرک

در هر صورت می‌توان گفت مدرسی که نه فقط زنگ و ورزش آن‌ها، بلکه متن فضاها و فعالیت‌های آن‌ها، نیز موقعیت‌هایی مناسب برای تحرک، جست و خیر و نشاط جسمی و روحی بچه‌هاست، مدرسی جذاب و دوست‌داشتنی هستند. راهکارهای زیادی با هزینه نه چندان زیاد وجود دارد که می‌تواند موجب نشاط و پویایی مدرسه باشد. فقط کافی است با این نگاه در فضاهای مدرسه خود قدم بزنید و گوشه و کنار مدرسه را بررسی کنید، آن‌گاه خواهید دید که انواع راه‌های خلاقانه به ذهنتان ورود می‌یابد. با کمترین هزینه و بیشترین تأثیر.

در شماره‌های بعدی، موارد دیگر تأثیرگذار در محبوبیت مدرسه را، که به کمک طراحی معماری و مبلمان مدرسه قابل دستیابی باشند، را مورد بررسی قرار خواهیم داد. منتظر دریافت نظرات شما از طریق ایمیل رشد معلم هستیم.